

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת מטות - מסעי

מיצה טובה - בונה עולמות!

גיליון מס' 105 תש"פ
הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת מטות - מסעי

מילה טובה - בונה עולמות!

שעה שקטה ורגועה, צהרי היום, בבאר שבע הסואנת. הרה"ח ר' יעקב טויסיג דצ"ל, שהתגורר באותה עת בעיר, ביקש להיכנס לבית הכנסת ולהתפלל תפילת מנחה, וביום הזה - ביקש לעבור לפני התיבה, שכן זהו יום היארציית לאביו. הוא מגיע לבית הכנסת בשעה היעודה לתפילת מנחה, ומגלה כי התקבצו בו יחד עמו בסך הכל תשעה אנשים. דקות ארוכות חולפות, העשירי ממאן לבוא, והשעה מתחילה להיות מאוחרת. בלית ברירה יצא אל הרחוב, בחפשו אחר עשירי למניין. לא הרבה אנשים עברו ברחוב באותה שעה, והמעט שכן - נראו כעסוקים מדי, או צעדו בלוויית בני משפחותיהם. לפתע חלף על פניו בחור בעל שיער מגודל, ור' יעקב פנה אליו בחיוך והציע לו להצטרף ולהשלים מניין לתפילה. 'מניין?!' - נעץ בו הנער מבט מבולבב, 'מה זה?!'... 'אוהו', השיב ר' יעקב, 'הנה, כבר זכית היום. אלמדך מהו מניין. מניין, זה כשעשרה יהודים מתקבצים יחדיו לתפילה. יש חלקים מיוחדים בתפילה שאינם נאמרים אלא בנוכחות עשרה יהודים, ויש מצוה להתפלל במניין, כלומר - בנוכחות עשרה יהודים. יש לי תשעה בפנים, בבית הכנסת. אני מחפש את העשירי. הרי אתה יהודי בעל לב חם, אתה נראה לי מתאים!'... 'ולי נראה', צחק הנער, 'שאיך אמרת - מניין, זה מתחרז עם אינני מעוניין. ובכן. אינני מעוניין!'... 'יפה אמרת!' - החמיא ר' יעקב. 'אכן כן, אלא שהמילה מניין מתחרזת להפליא גם עם צמד המילים אני מעוניין! - בוא ותצטרף, זה גם יום היארציית של אבי, אני זקוק למניין כדי לומר

קדיש לעילוי נשמתו' – ניסה לפרוט על מיתרי הרגש... הנער משך בכתפיו, וגילה כי הוא כלל לא יודע להתפלל. 'זו הבעיה?' – שאל ר' יעקב, 'וכי נראה לך שאני נולדתי כידוע להתפלל? – הרי אותי לימדו, אלמד אפוא גם אותך. תעמוד על ידי, אראה לך מה אומרים ומתי, מה בלחש ומה בקול, ותזכה להתפלל! הלא לבטח ידעת כי אבא שבשמים מצפה לתפילות של בני ישראל, ובכללם – לתפילה שלך, הוא מייחל מתי יזכה לשומעה!...' 'לא נראה שהוא יזכה לכך היום'... – התעקש הנער, 'כבוד הרב, אני לא דתי. גם אם תלמד אותי להתפלל – אני לא ראוי להתפלל. לא מתאים לי...' 'מה?!' – נחרד ר' יעקב, 'וכי מה חשבת, שאין לך נשמה יהודית גבוהה? אם אתה יהודי יש לך לב חם, ואבא שבשמים מחכה לך ומצפה לתפילתך. לא משנה מה מצבך כעת, אבא שבשמים ממתין לתפילתך, מייחל לך בכל לב. אנא, אל תאכזב אותנו ואותי, בוא נתפלל יחדיו...' לנוכח המילים החמות, נמס לבו של הבחור, והוא הצטרף לתפילה – לראשונה בחייו. הוא אמר את המילים במבוכת מה, ועמד על מקומו לאורך כל חזרת הש"ץ. לאחר מכן נפרד מר' יעקב לשלום, ואיש מהם לא ידע כי הם עתידים לשוב ולהיפגש...

חלפו שנים רבות. ר' יעקב הספיק לעבור דירה לירושלים, זקנו הלבין קמעא, ובאחד הימים הגיע לחנות בשכונת גאולה בירושלים. לצידו, בחנות, עמד אברך עבדקן, אצילות ויראת שמים חופפות אותו. האיש, שלצידו עמדו כמה ילדים חייכנים שזוך יהודי נסוך על פניהם, החל לבחון את ר' יעקב בשבע עיניים, עוקב אחר הילכו, תנועותיו, דיבורו... לפתע, ניגש האברך אל ר' יעקב, ושאל אותו: 'אתה מכיר אותי?' 'כשר' יעקב השיבו בשלילה, שב הלה ושאל: 'האם גרת פעם בבאר שבע?'... 'אכן כן', השיב ר' יעקב. ו...?' לנוכח תשובתו, פרצו מעיני האברך דמעות נרגשות: 'האם יתכן שפעם היית צריך מניין, ומשלא מצאת – פנית אליי והכנסת אותי לבית הכנסת,

והדרכת אותי בתפילה לראשונה בחיי?! 'ר' יעקב מצמץ בעיניו,
התאמץ להיזכר, ומבלי משים נפלטו מפיו המילים: 'אבל זה לא היית
אתה, זה היה בחור אחר, מגודל שיער, נראה אחרת לחלוטין'...
'כן כן' – פרץ האברך בבכי, 'זה הייתי אני! שנים אני מחפש אחרך,
מבקש להודות לך על שפקחת את עיניי, על שבזכותך גיליתי את
בורא עולם. לא אשכח את מילותיך על כך שבורא עולם מצפה
לתפילתי, ושכלל יהודי יש נשמה גבוהה, גם לוי! באותו יום נייעור בי
הניצוץ, ומאז – התקדמתי צעד בצעד, עד שהפכתי ליהודי שומר
תורה ומצוות. 14 שנה חלפו מאז, וכיום אני שוקד על התורה, וזכיתי
שביתי יהיה בית של תורה ויראת שמים!'

סיפור נפלא זה, סיפר אחיו של ר' יעקב, יבדלחט"א המשפיע הגה"ח
רבי אהרן טויסיג שליט"א, וללמדנו בא: לעולם לא נוכל לדעת מה
נחולל בכוחה של מילה טובה. לפעמים, ביטוי חם, יחס אוהד, מילה
במקום הנכון, טפיחה על השכם, עשויים לחתום חותמת נצחית
בנפשו של אדם, עשויים להביאו לחולל מהפכים אישיים אדירים.
סביב כולנו מסתובבים אנשים, מצפים ומייחלים למילה טובה,
ולעולם לא נדע מה נחולל ולהיכן נוביל את מי שישמע אותה
מאיתנו. הבה נאמץ את המילים הטובות, לפזרן בלי לחשוב, לא
להתקמץ בהן. להחמיא, לתת מילות תודה והערכה, אפילו לומר
'בוקר טוב' מחוייך. זה מחיה אנשים, בכירים כפשוטים, צעירים
כמבוגרים, בני נוער כקשישים. כל אחד זקוק למילה טובה, גם
הנהג, גם המוכר, גם המלמד, גם החברותא, ולבטח – ילדינו ובני
משפחתנו. הבה ניתן מילים טובות, כמה שיותר, בהערכה כנה,
מתוך רצון לקרב לבבות. מילה טובה בונה עולמות!

*

מילים טובות – כלי לקיבול התפילות!

פעמים כה רבות במשך היום אנו נושאים עיניים השמימה, עוצמים אותן בהתרגשות, ומתפללים, מבקשים, מתחננים. בתפילות הקבועות, בתפילות המזדמנות, ואפילו בסתם רגעי אתגר והתמודדות. אל תוך התפילות שלנו אנו מכנסים את כל בקשותינו ושאיפותינו, רצונותינו ומאוויי ליבנו, ומצפים שתפילתנו תיענה במידה טובה של ישועה ורחמים. האם יש משהו שיכול להבטיח שבקשותינו ייענו? האם יש פעולה אותה נוכל לעשות, שתקרב את מימוש תפילותינו? האם יש תבלין משובח, שאם נוסיף אותו לתפילה – היא תיענה ומהר?! התשובה היא שכן, וזה תלוי רק בנו. כי התפילה שלנו נעשית בכח הפה, שהוא כלי רב שימושי. דרך הפה אנו אוכלים, אנו גם נושמים בעזרתו, ובאמצעותו אנו מדברים – דיבורי תורה, דיבורי תפילה, דיבורי חול, דיבורים טובים, וגם, כמה חבל, דיבורים פחות טובים... אכן כן, הפה הוא כלי רב משימתי ובעל מגוון תפקידים, ביניהם להוביל את תפילתנו אל כסא הכבוד. וכאן בדיוק טמון הסוד, נוסחת הקסם: הכל תלוי בפה, ובשימושים האחרים שעושים בו. ככל שנשתמש בפה למטרה טובה כמו קירוב לבבות, ככל שנרומם אותו לכלי שמרבה אחווה, ככל שנהפוך את הפה לצינור של ביטויי הערכה לזולת – כך גם שאר הדיבורים הבוקעים ממנו, דיבורי התפילה שלנו, יגיעו קרוב יותר לבורא עולם, וייענו בשפע ברכה וישועה. זה תלוי בנו! גילוי זה מתגלה בגמרא במסכת יבמות, וחושף את סוד פתיחת שערי שמים, והוא: 'האוהב את שכניו והמקרב את קרוביו, עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה!' – כלומר, הדרך לזכות בכך שכל תפילותינו יתקבלו, היא קירוב לבבות, הענקת טפוחה על השכם, מילה טובה, מחמאה מעודדת. ואין כמו הפה, הכלי המופלא באמצעותו מביעים מילים ורגשות, לשמש ככלי שבעזרתו ניתן לפעול את קירוב הלבבות, הגורם לקבלת התפילה!

פרשת השבוע מגלה את עוצמת הכח שיש לפה. עד כמה מילה יכולה לחולל שינויים, ליצור איסורים, להפוך עולמות. מכך מסיק רבי חיים ויטאל זי"ע, כי אל לו לאדם לראות מילה היוצאת מפיו כחסרת משמעות, 'לא יחל דברו' – זו אזהרה לבל נתייחס בשוויון נפש למילה היוצאת מפינו, כאילו מדובר ברוח בלבד. ההיפך: למילה יש כח, טמונה בה עוצמה. כל מילה שיוצאת מפינו עשויה לחולל מהפכות, להפוך עולמות, לשנות מוסדות תבל!

כולנו רוצים שתפילותינו יתקבלו, שה' יתברך ימלא כל משאלות ליבנו לטובה ולברכה. לכולנו יש בקשות סמויות, שאיפות כמוסות, שאנחנו מבקשים ומייחלים להן שנים ארוכות. יש יהודים שמבקשים לנצח את היצר הרע, יש שרוצים להצליח בתורה, אחרים שואפים להתחזק במידות טובות. כמובן, כולנו מתפללים לנחת מהילדים, חיי שמחה ואושר, בריאות איתנה ופרנסה ברווח.

אם אנו מבקשים לוודא שתפילותינו יתקבלו – הנה הדרך, זה הכלי. לנצל את הפה למטרות טובות, למנף אותו לדברים חיוביים, לחולל בעזרתו תחושה טובה ליהודי אחר, לשמח את הזולת. מילה טובה לבן משפחה, יחס חם לשכן, מחמאה כנה לנהג האוטובוס או למוכר במכולת, פתק של הערכה כנה למלמד ולמורה – אלו כלים רבי עוצמה, שכשנשתמש בהם נגלה מה הם מחוללים בנפשות מקבליהם, ועל הדרך נרוויח שמשאלותינו ימולאו לטובה ולברכה. הבה ננצל את מתנת הפה, כי הרי כולם זקוקים למילה טובה, כל יהודי זקוק לביטוי של הערכה, לתודה כנה. ככל שנעניק מילים טובות, ככל שנרעיף דברי חיזוק, ככל שנרבה באמירת מחמאות – כך נזכה שהפה שלנו יתעלה ויתרומם, ואז ככל היוצא מפינו – כך ייעשה וייקבע בשמי מעל!

(הרב אשר קובלסקי שליט"א)

*

"איזה מרק מיוחד"...

מסופר על רבי דוד הרשוביץ ז"ל, שהכיר בצעירותו את הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל. ברבות השנים התרופף הקשר ביניהם, אך לימים, החליט רבי דוד לעלות ארצה, ועלה לבקר במעונו של ידידו משכבר הימים, ששמו כבר נישא בהערצה כראש ישיבת מיר. הוא הגיע לביתו של רבי חיים בשעת צהרים, התקבל בשמחה והוזמן להצטרף לארוחת הצהרים. הרבנית הגישה מרק טרי ומהביל, ורבי חיים ישב ואכל, כשלאחר כל כך הוא משבח את המרק המיוחד... 'איי, טעם גן עדן'... - הפליג במחמאותיו, 'איזה מרק מיוחד... יש עוד?' התפלא האורח מאוד. ככל שזכר, רבי חיים נהג להתפעל מקושיא גאונית או מתירוץ מבריק. לא מצלחות מרק... כשהוגשה המנה הבאה כבר פקח את עיניו בתימהון: רבי חיים אוכל, ועם כל נגיסה ולעיסה - הוא עוצר ומשבח את המזון המיוחד, הטעים כל כך... 'איזה מעדנים!' - התמוגג ופנה לרבנית, 'אולי תגלי לר' דוד את המתכון המיוחד, שתוכל רעייתו להכין כאלה גם בביתה'... חייכה הרבנית כצופנת סוד, ולא גילתה כמובן את הסוד הקולינרי... ורבי חיים מוסיף ומשבח כל מנה ומנה, משל נעשו בידי שף בינלאומי... והאורח יושב ותמיה, ולרגע מהרהר: 'אוי, איזה שבר רוחני נורא פקד אותנו מאז המלחמה... גדול תלמידי החכמים שקוע כל כך בתאוות האכילה, ה' ירחם לאן הגענו!'... הסתיימה הארוחה, וראש הישיבה הבחין היטב במבטי התמיהה של אורחו. כשקם ללוותו והרבנית נותרה בבית לבדה, לחש לו רבי חיים: 'תראה, אתה ידע שאני כבר בס"ד ראש ישיבה גדול, זיכני הבורא באלפי בוגרים ומאות תלמידים, וקיבלתי במתנה שמימית ידיעות נרחבות וחידושים רבים, אותם אני אומר בשיעורים שאני מכין היטב... ומתי אני נהנה באמת מכל זה? אגלה לך: כשבא אליי בחור בן 19, שידע פחות מאחוז ממה שאני יודע, וגילו רבע מגילי, ומעמדו אלפית ממעמדי,

והוא פונה אלי ואומר: 'היה שיעור נפלא, נהניתי מאוד!' – אז אני בא על סיפוקי. אז אני נהנה, הבחור הזה מחיה את נפשי. כי לא משנה מה גילי ומעמדי, עדיין אני ממתין למילה הטובה של בחור צעיר, שיפיח בי רוח חיים במחמאה הפשוטה שלו! ועכשיו תבין: המרק, והעוף, והתוספות – זה לא אוכל, זה השיעור של הרבנית! עליו היא עמלה כל היום, בו היא משקיעה את כל כוחותיה, והסיפוק וההנאה שלה – הם מהמילים שלי. עכשיו תגיד לי, האם החמאתי מספיק או שאני צריך להוסיף עוד?'

יצא רבי דוד נפעם, והדברים היו לו לשיעור מוסר: עד כמה המילה הטובה חשובה בתוך הבית פנימה, עד כמה עיני האשה נשואות למחמאה מבעלה, וגדול וחכם ככל שיהיה – עדיין הוא משקיע מאמץ בלומר מחמאה, גם עבור פעולות שגרתיות ורגילות.

*

גם מבוגרים צריכים מחמאות...

שעת ערב שגרתית, בסתם יום של חול. בקצה הרחוב עומד יהודי נכבד בגיל העמידה, ולפתע הוא מבחין באדם צעיר שחולף לנגד עיניו. "מוישה, חכה רגע!" – הוא קורא לעברו של הצעיר, שמשפשף את עיניו וקורא בהפתעה: "רב'ה שמואל?"... "כן כן", מחייך הרב'ה שמואל, מלמד תשב"ר מיתולוגי, שכבר עשרות שנים מכהן בתפקיד. מוישה זה עבר תחת ידיו, כמוהו כל אחיו, בני דודיו, שכניו וחבריו... למעלה מאלף ילדים כבר הספיק לחנך בידיו האוהבות! עכשיו הוא עוצר את מוישה – שהיה תלמידו לפני כעשור ומחצה, ואומר לו: "אני חייב להראות לך משהו, חייב!"... מוישה נעמד על עומדו, והרב'ה שמואל הוציא את ארנקו, ומתא פנימי משך החוצה פתקה קטנה, עליה התנוסס כתב יד ילדותי ועליו. "מזהה את הכתב?" – הפנה הרב'ה שמואל את השאלה למוישה, שהשיב מיד: "כן, זה הכתב שלי, אבל זה מזמן, שנים עברו מאז!"

"אכן כן", חייר הרב'ה שמואל, "זה פתק שאותו כתבת, כשהיית כבר ילד גדול, ואחיר הקטן למד אצלי. הוריר לא היו בבית באותו בוקר, ואחיר מסיבה כלשהיא איחר לבוא לכיתה. אתה – כאח בוגר, כתבת עבורו את פתק האיחור. אבל ניצלת את ההזדמנות והוספת עוד כמה מילים: 'לרב'ה שמואל היקר, שדואג לכל התלמידים ומשקיע בהם באהבה, ואנחנו אוהבים אותנו כל כך". "זהו" – אמר הרב'ה שמואל – "אתה רואה? זה מה שכתבת, בעודך ילד. אבל המילים הללו, מקרב לב תמים וזך, מילים שמביעות הערכת אמת שאין דומה לה – נחקקו בלבי. עד כדי כך, שגם היום, עשור וחצי אחרי, אני מחזיק את הפתק בארנקי, ובכל רגע קשה בעבודה, כשאני חש שכוחותיי לא עומדים לי עוד – אני מוציא את הפתק הזה, ומתחזק בעזרתו!".

סיפור זה, שמקורו בעלון 'משמרת השלום', חושף עד כמה מילה טובה מעניקה כוחות לכל אדם ואדם, ואפילו מחמאה של ילד לאדם מבוגר ביכולתה לנסוך כוחות ולתת עוז ותעצומות.

*

"למה אנשים אינם מחמיאים זה לזה?"...

השעה היתה 2:00 בלילה, היקום כולו נם את שנתו בשלווה, וגם הבחור שהתגורר עם הגאון רבי מאיר חדש זצ"ל, משגיח ישיבת חברון, ישן שנת ישרים. מתוקף תפקידו האחראי, אין פלא כי לפתע התעורר, בשומעו קול צעדים רכים מכיוון חדר השינה של המשגיח. 'לאן הוא הולך עכשיו, באמצע הלילה?' – תמה הבחור בלבו. 'להיכן נושא המשגיח את רגליו, מה מבקש הוא לעשות באישון ליל?' – הרהר, והחל עוקב אחר המשגיח, ששם את פעמיו לכיוון הסלון, פנה לכיוון הספה, והתיישב עליה. 'מה קרה?' – נזעק הבחור, 'מדוע המשגיח עזב את מיטתו ובחר ללכת אל הספה?'... 'אינני יכול לישון, אינני מצליח להירדם!' – אמר המשגיח, כשהבחור מתמלא פליאה.

הן עד עתה לא ידוע לו כי לרבי מאיר היה קושי כזה, מנין זה צפץ!
'מה קרה? מדוע המשגיח אינו יכול לישון?!' – שאל הבחור בתמיהה.
'אינני מצליח להבין, למה אנשים אינם מחמיאים זה לזה?!' – אמר
המשגיח בקול נכאים, 'אני מתהפך על משכבי ולא מצליח להירגע.
הרי מילה טובה לא לוקחת זמן, לא עולה כסף. מדוע אנשים
מתקמצים בה? מה כל כך קשה להחמיא לזולת?! אינני מצליח
להירדם, מנסה אני לפצח את החידה הזו. הרי זה כל כך טוב, כל
כך מועיל. למה לא שומעים מאנשים מילים טובות?!...'

זהו. זה מה שהפריע למשגיח לישון, הוא פשוט לא מצליח להבין על
מה ולמה אנשים לא מצליחים להחמיא. הרי זה כה קל, נוח, נגיש,
מועיל, פורה, יצירתי, ממנף. למה אנשים לא מחמיאים?! – בכוחנו
ובפינו, במילה טובה שלנו, לרומם בן אדם, לתת כח ליהודי, לסייע
בתמיכה של ממש בזולת. הבה ניתן מילים טובות, והרבה, לכולם!

*

המחמאות בונות את נפש הילד ומשפיעות על העתיד!

אחד הצרכים הנפשיים הבסיסיים של כל ילד, המוכיחים לו כי הוא
רצוי ואהוב באמת להוריו, הוא שמיעת דברי שבח ומחמאות.
מחמאות אלו אינן תורמות לביטחון העצמי ולשמחת החיים רק בגיל
הילדות, אלא מסייעות לו גם בימי בגרותו ולכל ימי חייו!
מצוי שלאחר שהאדם גדל אינו מקבל מחמאות מהסובבים אותו,
והרי כל אדם מטבעו זקוק למחמאות.
אדם שבימי ילדותו הביעו הוריו את דברי התפעלותם ממנו, שיבחו
אותו והחמיאו לו ובכך רוממו את נפשו והעניקו לו ביטחון ושמחה, גם
כאשר הוא גדל ואינו מקבל מחמאות בזמנים שמצליח או עושה
מעשה טוב במיוחד, הוא שומע ברקע את מחיאות הכפיים של הוריו,
בהיותו ילד קטן. השקעת ההורים מלווה את הילד לכל ימי חייו!

(המדריך לחינוך ילדים – הרב זמיר כהן)

לסיום: לפני שאתה מעביר ביקורת - תחמיא...
שלמה המלך ע"ה אומר: "אל תוכח לץ פן ישנאך, הוכח לחכם
ויאהבך". השל"ה הקדוש מפרש את הפסוק כך: הלץ והחכם
המדוברים כאן הם אדם אחד. כאשר אתה מוכיח מישהו, אל תאמר
לו "לץ אתה" - כי אז ישנאך ולא ישמע לדבריך. אלא אמור לו "חכם
אתה", ולכן, לא מתאים לך לנהוג כפי שנהגת. או אז ישמע לקול
דברי התוכחה שלך, ויאהב אותך.

שיטה ידועה במתן ביקורת היא "להכניס אותה לסנדוויץ' של
מחמאות". הכוונה היא שבתחילת השיחה נותנים מספר מחמאות,
אחריהן את הביקורת, ומיד אחרי הביקורת, מוסיפים עוד מחמאות.
בשיטה זו, מקבל הביקורת לא מרגיש מאוים, ברור לו שאתה אוהב
אותו ושהמטרה שלך היא רק לטובתו.
כמובן, חשוב שהמחמאות יהיו אמיתיות, כי אם נאמר מחמאות סתם
בלי להאמין למה שאנחנו אומרים, הילד ירגיש שזה לא אמיתי שהרי
"כמים הפנים לפנים, כך לב האדם לאדם"...

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com